

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 111 КЛ 4623
Дата 09.05.23г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЪР НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Рег. № 812100-8152, екз. № 2
09.05.2023 г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е

от Иван Демерджиев - министър на вътрешните работи
по конституционно дело № 4 от 2023 г.

**УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,**

С определение на Конституционния съд от 14.03.2023 г. съм конституиран като заинтересована страна по конституционно дело № 4 от 2023 г., образувано по искане на 73 народни представители от 48-то Народно събрание за установяване на противоконституционност на чл. 206, ал. 1 в частта „може по свой избор“ и „с хартиена бюлетина или“, чл. 206, ал. 3, чл. 212, ал. 4 и 5 в частта „Машинно гласуване не се произвежда в избирателни секции извън страната, за образуването на които са подадени по-малко от 300 заявления по чл. 16, ал. 1 или в които на последните избори са гласували по-малко от 300 избиратели, както и в случаите, в които няма лице, на което Централната избирателна комисия е възложила дейности по техническото осигуряване и поддръжка на техническото устройство за гласуване, владеещо български език, което да инсталира и поддържа техническите устройства за машинно гласуване“, чл. 213б, ал. 1 в частта „получили над четири на сто от действителните гласове на последните проведени парламентарни избори“, чл. 213в, чл. 268, ал. 4 и 5, чл. 271 в

частта „като преброява бюлетините за машинното гласуване“ от Изборния кодекс и §54 от Закона за изменение и допълнение на Изборния кодекс (ДВ, бр. 104 от 2022 г.).

В искането на народните представители се релевират основания за противоконституционност на посочените законови норми, поради нарушаване на принципите на правовата държава, равенството пред закона, равното изборително право, забраната за дискриминация и конституционно установените принципи на изборителното право.

Аргументи относно съответствието на измененията в Изборния кодекс с основополагащите принципи на Конституцията са изложени и в Указ № 287 на Президента на Република България от 2022 г. за връщане за ново обсъждане в Народното събрание на Закона за изменение и допълнение на Изборния кодекс (ДВ, бр.104 от 30 декември 2022 г.).

По отношение на изборното законодателство и в частност механизма за гласуване чрез машини, Конституционният съд вече е осъществил контрол за съобразеност с Конституцията (Решение № 9 от 2021 г. на КС по к. д. № 9/2021 г.). Последните изменения в Изборния кодекс, които се отразяват върху начина на гласуване и отчитане на изборните резултати, са приети като нов предмет за оценка от страна на конституционната юрисдикция.

Действащата Конституция установява принципите за упражняване на изборителните права на гражданите - чл. 10 и определя задачите на законодателната власт по отношение вторичната уредба на въпросите за организацията и реда за провеждане на избори - чл. 42, ал. 2.

Общоприетото разбиране е за проява на законодателна целесъобразност при избора на една или друга технология, чрез която да бъде отразен вота на изборителя, но така че тя да способства правото на глас да бъде реализирано общо, без ограничения и в рамките на принципите за непосредственост, равенство и зачитане тайната на волеизявлението.

Затова и определеният по целесъобразност механизъм за гласуване по принцип е изключен от контрол за съответствие с Конституцията, ако чрез него са зачетени принципите на изборителното право и равното третиране на всички гласове (Решение № 9 от 2021 г. по к.д. № 9/2021 г.).

По отношение на равенството при участието в избори, Конституционният съд поддържа в своята практика, че „равенството в изборителното право е един от съществените елементи на конституционния принцип, че цялата държавна власт, която произтича от народа, се осъществява от него чрез органите, предвидени в Конституцията (чл. 1, ал. 1). Равенството в изборителното право изисква всеки изборител да има равни права при упражняване правото си на избор“ (Решение № 1 от 2009 г. по к.д. № 5/2009 г.).

Наред с базисното и безспорно приемане на принципа за равното гласуване като равно претегляне - еднаква тежест на всеки глас, равенството пред закона предполага еднакво отношение на държавната власт към изборителите, които да бъдат поставени пред равни условия за гласуване.

С измененията в Изборния кодекс (ДВ, бр. 104 от 2022 г.), законодателят не установява обективни критерии за начина на гласуване, а допуска в преобладаващата част от секциите изборителят по своя преценка да гласува с хартиена бюлетина или с бюлетина за машинно гласуване. С отсъствието на еднозначни императивни правила, които да са приложими за всички изборители в дадена секция, законодателят не изпълнява задължението си по чл. 42, ал. 2 от Основния закон да уреди по ясен и предвидим начин организацията и реда за провеждането на изборите.

Введените два способа за гласуване формално са мотивирани от предоставяне на свобода на избор, без обаче да се прави разграничение между свободното волеизявление на

избирателя, чрез което той упражнява правото си на избор и начина за обективизиране на това волеизявление, който е оставен на свободното усмотрение на гласоподавателя и не е регламентиран с общовалидни правни норми така, както повелява Конституцията.

Прилагането на диференциран подход при упражняването на правата и изпълнението на задълженията би било в съответствие с принципа за равенство на гражданите пред закона, само ако диференциацията се основава на определен критерий и на него отговарят всички от конкретно определена група субекти (Решение № 10 от 2016 г. по к.д. № 3/2016 г.).

Неравнопоставеното положение, в което са поставени двата способа на гласуване се проявява и по отношение на бюлетината за машинно гласуване, начина на отчитане на изборните резултати, непропорционалното ограничение спрямо избирателите, предпочели да гласуват с машина, да не могат да гласуват с хартиена бюлетина например в случай на технически проблеми и др.

Липсата на последователност и яснота в нормативната уредба се открива и в употребата на различните понятия „бюлетина за машинно гласуване“ и „бюлетина от машинното гласуване“.

Гласуването с машина след приетите изменения в Изборни кодекс се превърща също в гласуване с бюлетина, която обаче не притежава съдържанието, характеристиките и защитеността на хартиената бюлетина, отпечатвана от печатницата на Българската народна банка, при което се спазват изискванията за отпечатване и контрол върху ценните книжа.

На разписката от машината е придадена стойност на бюлетина, към която не са предявени същите по степен изисквания и по отношение условието за действителност чрез поставяне на два броя печати от секционната изборителна комисия.

В тази насока са изнесените данни при проведените избори за 49- то Народно събрание, за допуснати грешки при отпечатване на бюлетината от машинното гласуване в не-малка част от секциите, които не позволяват да бъде отчетен вота на избирателите.

Подмяната на характеристиките на машинното гласуване и отпадане на присъщите за това гласуване защиты, свързани с машинното отчитане на резултатите в електронна среда, го поставя в неравностойно положение спрямо гласуването с хартиена бюлетина и предвид намаляване на гаранциите срещу недействителния вот. Регламентирано е ръчното преброяване на бюлетините от секционната изборителна комисия, като отпада зачитането на протокола от машината и пренасянето на резултатите от електронното техническо устройство.

Независимо от съществената промяна в съдържанието на машинното гласуване и приближаването му като механизъм, дублиращ гласуването с хартиена бюлетина, с измененията в Изборния кодекс са приети мерки с цел „прозрачност и сигурност“ на машинното гласуване по чл. 213б, свързани с предоставяне на достъп до изходния код и документацията на електронната система, както и всички други софтуерни инструменти, приложими в изборния процес.

Предвиденото ограничение за осигуряване на такъв достъп само до партии и коалиции, получили над 4 на сто от действителните гласове на последните проведени парламентарни избори, лишава от подобна възможност партиите и коалициите, които не са преминали изборната бариера, потенциалните нови участници в изборния процес, граждански сдружения и др. като поставя под въпрос равенството на участниците в изборния процес и гражданите пред закона.

В обобщение на изложеното, може да се посочи, че макар и формално запазена, уредбата на машинното гласуване след измененията в Изборния кодекс, не отговаря на изискванията за съгласуваност и последователност на правните норми, принципите за

оправданите правни очаквания, равенството пред закона и правната сигурност, присъщи като елементи на правовата държава.

В практиката си (Решение № 3 от 2008 г. по к.д. № 3/2008 г. и Решение № 8 от 2017 г. по к.д. № 1/2017 г. и др.) Конституционният съд определя правната сигурност като характеристика на правовата държава, която изисква трайно и последователно концептуално законодателно регулиране на обществените отношения, а правовата държава - във формален смисъл като държавата на правната сигурност, което на свой ред предполага, точно, ясно и непротиворечиво законодателство.

С уважение:

МИНИСТЪР

Иван Демерджиев